

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

3-son (4- jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Hamroyev Asliddin Umed o'g'li

“GULSHANUL MULUK” (“SHOHLAR GULSHANI”) ASARI – MANG'ITLAR HUKMRONLIGI DAVRI MUARRIXLIGI NAMUNASI 13-18

Bazarbayeva Shohsanam Muratovna

SIRDARYO VILOYATIDA VETERINARIYA SOHASIGA OID ISLOHOTLAR (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI) 19-23

Asadova Dilnoza Innatovna

O'ZBEKISTONDA RAQS SAN'ATI SOHASIDA KADLAR TAYYORLASH MASALASI TARIXI VA BUGUNI 24-28

Ҳайитов Умед Яҳёевич

ЎЗБЕКИСТОН ССР МУВАҚҚАТ ИНҚИЛОБИЙ ҚЎМИТАСИ (МАРКАЗИЙ РЕВКОМ)НИНГ ТАШКИЛ ТОПИШИ ВА ФАОЛИЯТИ 29-34

Омонова Сарвиноз Ориф қизи

ЎЗБЕКИСТОНДА СОВЕТ ДАВРИДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТНИНГ ҲОЛАТИ... 35-42

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Алимханова Нигора Алимхановна

ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 43-52

Маҳмудова Дилафруз Hasanovna

KORPORATIV BOSHQARUVNING AYRIM NAZARIY JIHATLARI 53-60

Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li

SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNING EKONOMETRIK MODELASHTIRISH 61-69

Меҳмоналиев Улугбек Эркинжон угли

СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ СЛУЖБЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ . 70-75

Паязов Мурод Максудович

“ЎЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ” АЖДА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШ МЕТОДИКАСИ 76-86

Шадибекова Дилдор Абдурахмановна

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА И ПРОБЛЕМЫ ЕГО РАЗВИТИЯ 87-92

Malikova Dilrabo, Khudoiberdieva Maftunabonu

INNOVATIVE HR MANAGEMENT: NECESSITY AND METHODS OF APPLICATION 93-99

Мамажоновна Одинахон Алишер қизи

КОРХОНАЛАР БОШҚАРУВИДА ИННОВАЦИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ 100-106

Nozimov Eldor Anvarovich

ELEKTRON TIJORATNI RIVOJLANISHDA O'ZBEKISTON VA HORIJY DAVLATLARNING O'RNI 107-115

Буранова Жазира Эргаш қизи

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ НА ИНКЛЮЗИВНЫЙ РОСТ ГОСУДАРСТВА 116-120

<i>Худойназаров Фахритдин Хаитович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ АҲАМИЯТИ	121-127
<i>Бахтиёрв Бобур Баходир ўғли</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА БАНК ЛИКВИДЛИГИНИ БОШҚАРИШНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	128-136
<i>Isomitdinova Gulbaxor Kurbonaliyevna</i> O‘ZBEKISTON SHAROITIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	137-145
<i>Yuldashev Shadiyor Shuxrat o‘g‘li</i> OLIV TA‘LIM O‘QUV JARAYONLARIDA ZAMONAVIY VEB TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI	146-150
<i>Baxtiyurov Asrorbek Azizjon o‘g‘li</i> TIJORAT BANKINING KREDIT SIYOSATI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI	151-159
<i>Saidov Shohruh Mirzo</i> SOCIO-ECONOMIC ANALYSIS OF CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	160-169
<i>Kunduzova Kumrixon Ibragimovna</i> IQTISODIY RIVOJLANISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR FAOLIYATIDAGI JORIY AKTIVLAR TUSHUNCHASI VA UNING O‘RNI	170-177
<i>Inomjon Matkarimov</i> AGROKIMYO BIOKIMYO XIZMATLARI IJTIMOIV IQTISODIY SAMARADORLIGINI TA‘MINLASHNING SWOT TAHLILI	178-183
09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>G‘aybullayev Otabek Muxammadiyevich</i> JAMIYATDA ESTETIK MADANIYAT RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSLARI	184-189
<i>Masharipova Gularam Kamilovna</i> MAHMUD IBN MUHAMMAD IBN UMAR AL-CHAG‘MINIYNING «AL-MULAXXAS FI-L-HAY‘A» RISOLASINING NUSXALARI VA QOZIZODA RUMIYNING SHARHI	190-198
<i>Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна</i> ФИЛОСОФСКИЕ ВЗГЛЯДЫ ИБН СИНО И ИХ РОЛЬ В УКРЕПЛЕНИИ ДУХОВНО- ЦЕННОСТНЫХ ОСНОВ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦИВИЛИЗАЦИИ	199-206
<i>Urinov Xushnudjon Abdulomitovich</i> TA‘LIM VA KASB-HUNAR ISLOHOTLARI GENEZISI: KASBIY FAOLIYAT VA MEHNATGA MUNOSABATNING TARIXIY SHAKLLANISHI	207-220
<i>Азизкулов Акрам Абдурахмонович</i> ШАРҚШУНОС УИЛЬЯМ ЭРСКИН ТАДҚИҚОТЛАРИДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАРИХИНИНГ ЁРИТИЛИШИ	221-227
<i>Kenjayev Ulug‘bek Muratovich</i> BEFARQLIK HAQIDAGI FALSAFIY FIKRLAR RIVOJI	228-232
<i>G‘aybullayeva Laylo Safarboyevna</i> MAHALLADA YOSHLAR SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOIV-FALSAFIY RIVOJLANISH MASALALARI	233-238

<i>Хо'janova Tamara Jo'raevna</i> YOSHLAR MA'NAVİYATIGA TAHDID VA ULARDAN O'ZINI ONGLI HIMOYA QILISH KO'NIKMALARI	239-245
<i>Jabborova Saodat Sattorovna</i> MA'NAVİY SALOHİYATNING IJTIMOİY TARAQQIYOT MANBAI SIFATIDA XUSUSIYATLARI	246-252
<i>Xusanov G'olib Elmurodovich</i> O'ZBEK OILALARINING RIVOJLANISHIDA AXLOQIY TAFAKKUR MASALALARI	253-257
<i>Agzamходжаева Шахноза Саидматмабoвна</i> МУСУЛЬМАНСКОЕ БОГОСЛОВИЕ, СВЯЩЕННЫЙ КОРАН И ТВОРЧЕСТВО НАВОИ В КОНТЕКСТЕ ФИЛОСОФСКОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ	258-265
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	266-270
<i>Qunishev Ulug'bek Ulashevich</i> NEMIS KLASSIK FALSAFASIDA JAMIYAT RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI AXLOQIY VA ESTETIK OMILLAR	271-275
<i>Турдибоев Бозор Худойбердиевич</i> ЦИВИЛИЗАЦИЯЛАР ТАРИХИЙ ЯХЛИТЛИК НАМОЁН БЎЛИШ ШАКЛЛАРИ СИФАТИДА	276-282
<i>Kenjayeva Dilrabo Rominovna</i> MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARI TA'LIMOTIDA O'ZLIKNI ANGLASH TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	283-287
<i>Azamatova Gulrukh Islom qizi</i> SOCIOCULTURAL ASPECTS IN KARL POPPER'S PHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATION	288-293
<i>Тошпулатова Ширин Мухиддиновна</i> ЭТИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	294-302
<i>Yuldasheva Dilorom Yuldashevna</i> SCIENTIFIC ATTITUDE TO CONSCIOUSNESS AND ITS INFLUENCE ON THE FIELD OF EDUCATION	303-307
<i>Bekchanov Xudoybergan O'rinovich, Yusupova Firuza Hajiboy qizi, Yuliyeva Sohiba Shuhrat qizi</i> МАКТАВГАЧНА YOSHDAGI КАТТА GURUH TARBIYALANUVCHILARDA IJTIMOİY VA KOMMUNIKATIV QOBILYATNING RIVOJLANISHI	308-314
10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Ткебучава Ирина Георгиевна</i> ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	315-320
<i>Ikromxonova Firuza Ikromovna, Jazira Nursultanqizi</i> TIPOLOGIK TAHLIL - KOMPOZITSIYA VA JANR (TARIXIY ASARLAR MISOLIDA)	321-327

<i>Ashurova Maftuna Asqar qizi</i> LINGUACULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT “HAPPINESS” IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	328-334
<i>Mustafayeva Saodat Burxanovna</i> SALIM ASHUR SHE’RLARIDA LINGVOMADANIY BIRLIKLAR VOSITASIDA VOQELIKNI BADIY TALQIN ETISH	335-340
<i>Abdulxayeva Nodirabegim Ixtiyorjon qizi</i> DRAMATIK ASARLARNI TARJIMA QILISHDA LEKSIK-SEMANTIK, LINGVOKULTUROLOGIK MASALALAR	341-346
<i>Xajiyeva Dilfuza Adambayevna</i> FOLKLOR VOSITALARINING ZAMONAVIY ADABIYOTDAGI O’RNI VA O’RGANILISHI	347-351
<i>Jumanova Sevara Xolmurod qizi</i> KIYIM KECHAK NOMLARI TILNING BOYISH MANBAI SIFATIDA	352-356
<i>Hojaliyev Ismail Tadjibayevich, Ismailova Sayyora Tolkinovna</i> MATN NAZARIYASINING SHAKLLANISHI	357-366
<i>Abdullaev Ulmasbek Khairullayevich</i> LITERARY WORKS AS THE MOST IMPORTANT AND WELL-ACCLAIMED COMPONENTS OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE NATION	367-370
<i>Maxmudova Fotima Maqsud qizi</i> TYPES OF MEDIA TEXT LANGUAGE	371-375
<i>Maxmudova Zuhra Maqsud qizi</i> BADIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI	376-380
<i>Davronova Zulfiya Boboyevna</i> UZBEK- FRENCH RELATIONS AS A BINDING PART OF INTERNATIONAL CULTURAL AND HISTORICAL EXPERIENCE	381-386
<i>Hakimova Dilrabo Yo’ldoshovna</i> TERMINOLOGIYA SOHASINING TARIXI VA DOLZARB MUAMMOLARI XUSUSIDA	387-392
<i>Мадрахимов Тулибай Абдукаримович</i> СЎЗЛАШУВ НУТҚИНИНГ ТИЛ ФУНКЦИОНАЛ ВАРИАНТЛАРИ ОРАСИДА ТУТГАН ЎРНИ	393-395
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Ergashev Ikrom Abdurasulovich</i> SOLIQ INTIZOMINI BUZISH BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING AYRIM JIHATLARINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Куатбек Гулнар Куатбековна</i> ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ТРАНСПАРЕНТНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ МЕСТНОЙ ВЛАСТИ	403-409
<i>Jurayev Dilmurot Mukhtarovich</i> ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON ALTERNATIVE RESOLUTION OF DISPUTES ARISING FROM ADMINISTRATIVE AND PUBLIC LEGAL RELATIONS	410-415

<i>Mirakhmedova Fazilat Khokim kizi</i> CRIMES OF MANUFACTURING AND SELLING PHARMACEUTICALS IN A WAY TO DANGER THE LIVES AND HEALTH OF INDIVIDUALS (Evaluation of Türkiye and Uzbekistan legal system)	416-428
<i>Касимов Нодиржон Содикжонович</i> ҚАСДДАН ОДАМ ЎЛДИРИШ ЖИНОЯТЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ	429-438
<i>Кутыбаева Елизавета Дуйсенбаевна, Есенбаев Джанибек Таирович</i> ЭКОЛОГИК ТУСДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДАН МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	439-445
<i>Джалилов Сардор Шавкатович</i> ҲУҚУҚ МАНБАЛАРИ ВА НОГИРОНЛИГИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ЖАРАЁНИ	446-453
13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Mirzayev Qodir Toirovich</i> ZAMONAVIY XOR SAN'ATI TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	454-458
<i>Васильченко Ольга Анатольевна</i> ИСТОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ИСКУССТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	459-463
<i>Эрназаров Алишер Эргашевич, Бекмурадов Зариф Хуррамович</i> ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИНИНГ МОДУЛЛИ ВА ЛОЙИХАЛАШТИРИЛГАН ТУРЛАРИ ҲАМДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ	464-470
<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulobovna</i> TARJIMONLIK MALAKASINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLINGVISTIK VA DIDAKTIK XUSUSIYATLARI	471-477
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i> ABU ALI IBN SINO QARASHLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI	478-482
<i>Umurova Ma'rifat Yoshiyevna</i> XALQ QO'SHIQLARI VATANPARVARLIK TUYG'USINI RIVOJLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	483-486
<i>Raxmanova Dildora Abdulxamid qizi</i> INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV TUSHUNCHASI VA UNING TALABALAR ILMIY FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI	487-492
<i>Rajabiy Aziz Xasanovich</i> VOKAL ARTISTI FAOLIYATIDA SAHNA MAHORATINING O'RNI	493-497
<i>Omanov Rashid Sherqobilovich</i> O'QUVCHILARDA EKOLOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARINI TO'G'RI TASHKIL ETISH	498-501
<i>Салимов Ақром Хайитович</i> БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ОИЛА, МАҲАЛЛА ВА МАКТАБ ҲАМКОРЛИГИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ	502-507
<i>Mamatmurodov Sharofjon Khudoyarovich</i> TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	508-514

<i>Ли Екатерина Владимировна</i> СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ИННОВАЦИЙ И ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	515-523
<i>Ахмедова Нафиса Исаходжаевна, Азаматов Абдулло Исахўжа ўғли, Лутфуллина Румия Анваровна</i> ЁШ ТЕННИСЧИЛАРНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ҲАРАКАТЛИ ҲИЙНЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	524-533
<i>Очилова Мехрибон Суратовна, Хамроева Феруза Асроровна</i> АНАЛИЗ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ	534-541
<i>Амонов Mirjon Namozovich</i> ИЖТИМОИЙ ПЕДАГОГИК FAOLIYAT VA UNING ASOSIY FUNKSIYALARI	542-547
<i>Sharipov Habibullo Abduqahhorovich</i> TALABALARNING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	548-552
<i>Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna</i> RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING IT SAVODXONLIGINI OSHIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	553-560
<i>Hakimova Gulshan Abdusalilovna</i> JISMONIY TARBIYA VOSITALARI ORQALI YOSH BOLALARNI SIFATLARINI TARBIYALASH	561-565
<i>Nazarov Rustam Irkinovich</i> TECHNOLOGY FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS IN HIGHER TECHNICAL EDUCATION FIELDS (IN THE EXAMPLE OF ENGLISH LANGUAGE)	566-570
<i>Muqimova Fotima Abduqaxor qizi, Muqimova Zuxra Abduqahor qizi</i> CHIZMACHILIK DARSLARIDA O'QUVCHILARNING GRAFIK SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA O'YINLI TEXNOLOGIYALADAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	571-576
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna, Giyasova Shaxnoza Abdurafikovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI LOYIHAGA ASOSLANGAN O'QITISH VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH MODEL I	577-585
<i>Usmonova Matluba Nosirovna</i> O'QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI TARBIYALASH METODIKASINING KREATIV PEDAGOGIK YONDASHUVI	586-590
<i>Ustaev Abdurazzoq Qurbonovich</i> MILLIY KURASH SPORT TURINING FUNKSIYALARI VA MAQSADGA ERISHISHDAGI VOSITALARI	591-596
<i>Shoimqulova Nigina Xolmurodovna, Yadigarova Sitara Bahromovna</i> ADDRESSING CHALLENGES IN TEACHING ENGLISH IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES: A SCHOLARLY EXAMINATION	597-603
<i>Yeshanov Marat Urazaliyevich</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA PRAGMATIKANING AHAMIYATI LANGUAGE]	604-616

Tursunova Shahnoza Bekchanovna

JAMOATCHILIK FIKRINI SHAKLLANTIRISHDA JAMOATCHILIK BILAN ALOQALARNING
O'RNATISH 617-622

Atoyeva Gulshoda Rabimovna

OILADAGI ZO'RAVONLIKNING O'SMIR XULQIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI 623-628

Musinova Ruxshona Yunusovna, Qurbonova Aziza Davlat qizi

JABRLANUVCHI SINDROMI, UNING ASOSIY SABABLARI VA BELGILARI 629-635

Jamolova Mokhigul Bakhtiorovna

METHODS OF DEVELOPING THE CRITICAL THINKING ABILITY OF PRIMARY CLASS
STUDENTS THROUGH FAIRY TALES 636-641

Maxmudova Zuhra Maqsud qizi
Tayanch doktorant, Toshkent davlat
o'zbek tili va adabiyoti universiteti
E-mail: maxmudova.zuhra@mail.ru

BADIIY TARJIMANING TILSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI

Annotatsiya. Ushbu maqolada tarjima xususan, badiiy tarjima sohasida olib borilgan ishlar, nazariy hamda amaliy faoliyat haqida ma'lumotlar berilgan. Bugungi kunda, O'zbekistonda badiiy tarjimaning nazariy masalalariga e'tibor ancha ortdi va natijada bu soha chuqur o'rganildi. Tarjima va badiiy tarjima hususida tilshunos olimlar, tarjimonlar tomonidan berilgan turli ta'riflar va fikrlar uning asosiy xususiyatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

Key words: badiiy tarjima, tarjimon, adabiy asar, tarjima, asl matn, tarjima matn, tilshunoslik

Makhmudova Zuhra Maksud kizi
PhD student, Tashkent state university of
Uzbek language and literature

THE IMPORTANCE OF LITERAL TRANSLATION IN LINGUISTICS

Abstract. This article gives the information about translation, in particular, works carried out in the field of literary translation, theoretical and practical activities. Today, in Uzbekistan, attention has been paid to the theoretical issues of literary translation and as a result, this field has been studied in depth. Various definitions and opinions given by linguists and translators in the field of translation and literary translation serve to reveal its main features.

Key words: literary translation, translator, literary work, translation, authentic text, translated text, linguistics.

Махмудова Зухра Максуд кизи
Докторант, Ташкентский государственный
университет узбекского языка и литературы

ЗНАЧЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА В ЛИНГВИСТИКЕ

Аннотация. В данной статье сведения о переводе, в частности о работах, проводимых в области художественного перевода, теоретической и практической деятельности. Сегодня в Узбекистане уделяется внимание теоретическим вопросам художественного перевода, и как следствие, эта область изучается углубленно. Различные определения и мнения лингвистов и переводчиков в области перевода и художественного перевода служат раскрытию его основных особенностей.

Ключевые слова: художественный перевод, переводчик, литературное произведение, перевод, оригинальный текст, переведенный текст.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI1Y2024N52>

Yangicha qarashlar, ilg'or texnologiyalar, butunlay o'zgacha qadriyat va bilimlar, zamonlar o'tib, turli til va madaniyat vakillari o'rtasida o'zlarida mavjud bilimlarni o'zaro bo'lishish va boyitish, yangilarini o'rganish va shu orqali zamon bilan hamnafas bo'lib yashash istagi barqaror davom etib boradi. Shu zaylda, bora-bora tillararo farq (lingvistik baryer) tushunchasi o'z ahamiyatini yo'qotib, insonlarda ijtimoiy ong darajasi o'sib boradi. Bu tabiiy kechadigan, jadal lingvistik evolyutsiya jarayoni hisoblanadi. Bu jarayonlar yer sayyorasida mavjud xalqlar insoniyat rivojlanishini birgalikda, o'zaro hamkorlikda yaratib borganligini ko'rsatadi. Tarjima va tarjimonlik uzoq asrlardan buyon dunyo xalqlari tarixi va madaniyatida shakllanib kelayotgan ko'hna ijodiy faoliyat sohalaridan biridir. Yer yuzining turli qit'alari va mintaqalarida bir necha ming yildan buyon umrguzaronlik qilib kelayotgan odamzod nasllari o'z ijodkorlik havaslari, qiziqishlari, imkoniyatlari, manfaatlarini tarjima vositasida ham namoyon qildi. Tarjima millatning ijtimoiy tafakkuriga katta ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri hisoblanadi. Tarjimaning ijtimoiy aspektiga yuqori e'tiborni qaratgan holda, V.S.Vinogradov uni quyidagicha talqin qiladi: "Tarjima" tushunchasi aslida ko'p ma'noli so'z bo'lib, unda bizni qiziqtirgan ikkita terminologik ma'no bor: ulardan birinchisi, bir tilda ifodalangan ifodani boshqa bir til vositasida o'quvchiga ongli tarzda yetkazish bo'lsa, ikkinchisi, shu jarayonning mahsulini og'zaki yoki yozma tarzda nomlash hisoblanadi." [1; B.4] Tarjimani ijodiy jarayon sifatida turli xilda ta'riflaganlar. Jumladan, "Tahlil jarayonida faqat matnlargina nutq mahsuli sifatida xizmat qila oladi," [2; B.10] deb tushuntiruvchi A.V.Fyodorov: "Tarjima bu³/₄bir tilda allaqachon ifodalangan hodisani ikkinchi bir tilda to'liq va to'g'ri tarzda ifodalash qobiliyatidir." [3; B.10] deb ta'riflagan bo'lsa, struktur tahlil metodi tarafdori A.A.Chernyaxovskaya tarjimani "Bir til boshqa bir tilga matn mazmuni o'zgarishsiz saqlangan holda, ifoda plani xilma-xilligi bilan, nutq mahsuli strukturasi o'zgarishi orqali almashtirilishi." [4; B.3]-deb ishongan. L.S.Barxudarov tadqiqotining asosiy fokusi tarjima jarayonlariga qaratilgan bo'lsa [5; B.121], V.N.Komissarov, ko'zga ko'rinmaydigan qiyinchiliklarni taqozo etuvchi tarjima jarayonining asl mohiyatini tarjima natijasidagi mahsulot orqaligina baholash mumkinligini ta'kidlaydi [6; B.112].

Tarjima asl matn va tarjima qilinayotgan matn xususiyatlariga ko'ra bir necha turlarga bo'linadi. Shulardan badiiy matn nisbatan tarjimon mahoratini yaqqol ko'rsatib beradigan turi hisoblanib, shuningdek, unda so'zlar badiiy jihatdan bo'yoqdorroq hamda emotsional-ekspressiv holatda ishlatiladi. Adabiy asar tili alohida "badiiy voqelik" unsuridir. Aynan tarjima jarayonida ana shu obrazli ifodaviy tildagi badiiy ma'noni boshqa tilning obrazli ifodaviy zaminiga o'tkazish, obrazni obraz bilan qayta ifodalash jarayoni yuz beradi. Shuning uchun tarjimon asardagi voqealarning badiiy tafakkur jarayonini yangidan idrok etadi.

O'zbekistonda tarjimaning, xususan, badiiy tarjimaning nazariy masalalari ancha keng o'rganildi. Bizda hozir ilmiy darajaga ega bo'lgan 30 dan ortiq tarjimashunos mutaxassis bor, o'nlab monografiyalar, to'plamlar, yuzlab ilmiy maqolalar nashr qilingan. O'zbek adabiyotidan qilingan tarjimalar miqyosi ham kengaydi. O'zbekiston markasi bilan chiqayotgan kitoblarni jahonning 97 mamlakatida, shu jumladan, Angliya, AQSh, Germaniya, Fransiya, Italiya, Kanada, Eron, Turkiya, Pokiston, Hindiston va boshqa davlatlarda o'z ona tillarida o'qimoqdalar. Mavjud tarjimalarni ilmiy tadqiq qilish ishi respublikada juda yaxshi yo'lga qo'yilgan. Oxirgi ma'lumotlarga qaraganda, bu yerda ellikka yaqin tadqiqotchi tarjima muammolari bilan band. Ularning o'ttizdan ortig'i ilmiy darajaga ega. Respublikada qisqa muddat ichida yirik ilmiy asarlar bunyod etildi. Jumaniyoz Sharipovning "O'zbekistonda tarjima tarixidan" (1965), "Badiiy tarjimalar va mohir tarjimonlar" (1972), G'aybulla Salomovning "Til va tarjima" (1966), "Tarjima nazariyasiga kirish" (1978), G. G'afurovaning "O'zbekistonda tarjima taraqqiyoti" (1973), Z. Umarbekovanning "Lermontov va o'zbek she'riyati" (1973), Q. Musaevning "Badiiy

tarjima va nutq madaniyati” (1976) kitoblari, shuningdek, G. Salomov, N. Komilov, Z. Salimova, Q. Jo‘raev, N. Otajonovlar yaratgan “Tarjimon mahorati” (1979) monografiyasi, A. Klimentonovning “Do‘stlik ramzi” (1974), K. Jo‘raevning “Tarjima — san‘at” (1975), N. Otajonovning “Badiiy tarjima va ilmiy sharh” (1978) risolalari, respublika va Ittifoq matbuotida e‘lon qilingan bir necha salmoqdor maqolalar fikrimizni quvvatlaydi. A. S. Pushkin nomidagi Til va adabiyot ilmiy-tadqiqot institutining adabiy aloqalar va badiiy tarjima nazariyasi sektori “Badiiy tarjima — do‘stlik quroli” (1974), “Badiiy tarjimaning aktual masalalari” (1977) mavzusida, M. Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston milliy universitetining tarjima nazariyasi kafedrasida esa rus va o‘zbek tillarida “Tarjima nazariyasi masalalari” (1977) to‘plamlarini nashrdan chiqardilar. G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti muntazam chop etayotgan “Tarjima san‘ati” maqolalar to‘plami Butunittifoq miqyosida tanilib bormoqda, bu adabiy-tanqidiy minbar, ilmiy nashr O‘zbekistondagi yirik tarjimon va tarjimashunoslar, yosh tadqiqotchilar, o‘zbek adabiyotining chet eldagi va Markaziy Osiyoning boshqa shaharlaridagi jonkuyarlarini birlashtirib, ulkan xayrli ishni amalga oshirmoqda. Qisqasi, tarjimoni ilmiy tomondan o‘rganish masalasiga bu yerda katta ahamiyat berilmoqda.

Istiqlol yillarida yurtimiz tarjimonlarining soni yanada oshganligi shubhasiz. Biz bugungi kunda Abdulla Qodiriy, Oybek, G‘afur G‘ulom, Abdulla Qahhor, Hamid Olimjon, Maqsud Shayxzoda, Mirtemir, Mirzakalon Ismoilov, Cho‘lpon, Usmon Nosir, Erkin Vohidov, Abdulla Oripov, Rauf Parfi, Jamol Kamol, Omon Matjon, Matnazar Abdulhakim, Sadridin Salim, Ahmad A‘zam kabi shoir-yozuvchilarimizning tarjima rivojiga qo‘shgan hissalarini, Vahob Ro‘zimatov, Qodir Mirmuhammedov, Xolida Ahrorova, Xasan To‘rabekov, Zumrab, Kibriyo Qahhorova, Odil Sharapov, To‘xtasin Jalolov, Nabi Alimuhhammadov, Hibzidin Muhammadxonov, Mirziyod Mirzoidov, Nizom Komilov, Ozod Sharafiddinov, Ibrohim G‘afurov, Asil Rashidov, Amir Fayzulla singari professional tarjimonlarimizning faoliyatlarini hurmat bilan tilga olamiz. Ularning sa‘y-harakatlari bilan jahon so‘z san‘atining nodir durdonalari tilimizga o‘girildi va vatan adabiyotining ajralmas tarkibiy qismiga aylandi.

Umuman olganda, tarjima bu muayyan bir tilda yaratilgan asarlarni boshqa bir xalqning ma‘naviy rivojlanishiga hissa qo‘shishi, ularning estetik va badiiy zavq olishi uchun xizmat qilishi uchun hissa qo‘shuvchi kommunikativ vosita hisoblanadi. “Bir til ichidagi nutq muloqoti jarayonida muayyan matn gapiruvchiga ham, eshituvchiga ham teng tushunarli bo‘lganidek, badiiy asar muallifi va uning o‘quvchisi o‘rtasida ham o‘zaro ta‘sirlanish nuqtai nazaridan kommunikativ tenglik vujudga keladi. Tarjima matni ham asl matniga teng bo‘lib, u bilan bir yaxlitlik tasavvurini uyg‘otishi kerak” [7; B.16]. Tarjimaning asosiy vazifalaridan biri u asl matn anglatgan ma‘nolarni va tushunchalarni tarjima matnida ham to‘liqligicha yetkazib bera olishi, shuningdek, tinglovchi yoki o‘quvchiga bir xilda zavq va ma‘nan rag‘bat bera olishi lozim.

Jumladan, badiiy tarjima xususiyatlariga to‘xtaladigan bo‘lsak, boshqa bir tilda yozilgan adabiy asar namunasini boshqa bir tilda o‘quvchiga xuddi o‘zidek, milliylik va qadriyatlarini saqlab qolgan holda tarjima orqali yetkazish tarjimondan yuksak darajadagi ham nazariy ham amaliy bilimlarga ega bo‘lishni talab qiladi. “Badiiy mahorat sirlarini har tomonlama mukammal egallab olgan qalamkashgina mazkur ijod mahsuli bo‘lmish fikrni asl monand tarzda ifoda etish san‘atini o‘zida puxta singdirib olgan iste‘dod sohibi sifatida to‘laqonli badiiy tarjimalar yaratishdek o‘ta mas‘uliyatli ishning uddasidan chiqishi mumkin” [8; B.3].

“Badiiy tarjimada aniqlikka erishish faqat yozuvchining individual uslubini aks ettirish orqali amalga oshadi. Uslubni berolmagan tarjimon aniqlikni da‘vo qilolmaydi” [9; B.113]. “Badiiy tarjima ikki uslubning birikishidan hosil bo‘lgan yangi adabiy hodisadir. Tarjima

jarayonida ikki ijodkor uslubi ro'baro' keladi, tanishish yuz beradi. Bu tanishuv tarjimada birikish, o'zaro singib ketish holatida namoyon bo'ladi.

Ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima jarayonida bo'ladigan hodisalar, qaysidir o'rinlarda ekvivalentlik, qaysidir o'rinlarda tarjima tilida mavjud bo'lmagan so'zlarni o'quvchiga mukammal tarzda emotsional holatda yetkazib berish maqsadida, tushunchalarni izohli holatda berib o'tish vaziyatlarini ko'rishimiz mumkin. Quyida tadqiqotimiz obyektini sifatida tanlangan fe'llar aynan "yig'i" semali maydon hosil qiluvchi fe'llar misolida tarjima matnlarni tahlil qilamiz:

"You will be far away... as for the large animals, I am not at all afraid of any of them. I have my claws."

And, naively, she showed her four thorns.

Then she added: "Don't linger like this. You have decided to go away. Now go!"

For she did not want him to see her crying. She was such a proud flower..." [10; B 13]

Yuqorida qisman keltirilgan Antuan De-Sent Ekzyuperining "Kichkina Shaxzoda" asarini 1988-yilda Hayriddin Sultonov o'zbek tiliga mohirona tarjima qilgan:

"Sen uzoqqa ketayotgan bo'lsang... Hayvonlardan esa qo'rqmayman. Meniyam o'tkir tirnoqlarim bor. ¾ U soddadillik bilan to'rttala tikanini ko'rsatdi-da, shunday deb qo'shib qo'yib qo'ydi: ¾ Bo'ldi, bas, ortiq cho'zaverma, bardosh berish qiyin, axir! Modomiki ketar bo'lsang ¾ xayr, yaxshi bor.

U o'zining silkinib yig'layotganini Kichkina shahzoda ko'rishini istamasdi. U judayam mag'rur gul edi..." [11; B 12]

Dastavval shuni ahamiyatliki, tarjima jarayonida ta'sirchan ifoda hamda mazmun mushtarakligini saqlab qolish maqsadida so'zma-so'z tarjimadan qochilgan. Ba'zi o'rinlarda o'zbek tili grammatikasi qoidalari asosida ingliz tilida qo'shma murakkab gap tarzida ifodalangan gapni, ikkita mustaqil gap tarzida tarjima qilingan: *"You will be far away... as for the large animals, I am not at all afraid of any of them"* *"Sen uzoqqa ketayotgan bo'lsang... Hayvonlardan esa qo'rqmayman"*. Shuningdek, ba'zi o'rinlarda hissiy-bo'yoqdor so'zlar qo'shilgan. Jumladan, ingliz tilida shunchaki *"crying"* leksemasi orqali ifodalangan fe'lni tarjimon mohirlik bilan o'zbek tiliga *"silkinib yig'lamoq"* tarzida tarjima qilgan.

"So the little prince tamed the fox. And when the hour of his departure drew near..."

¾ "Ah," said the fox, "I shall cry."

¾ "It is your own fault," said the little prince. "I never wished you any sort of harm; but you wanted me to tame you..."

¾ "Yes, that is so," said the fox. "

¾ "But now you are going to cry!" said the little prince.

¾ Yes, that is so," said the fox.

¾ "Then it has done you no good at all!" [10; B 29]

"Shu tariqa kichkina shahzoda tulkini qo'lga o'rgatdi. Mana, nihoyat ayriliq chog'i ham yetdi.

¾ "Endi seni eslab yig'lab yuraman" ¾ dedi tulki.

¾ "Ayb o'zingda", ¾ dedi kichkina shahzoda. ¾ Seni ranjitishni sira-sira istamasim, axir o'zing aytgan eding-ku, meni qo'lga o'rgat, deb..."

¾ "Ha, albatta" ¾ dedi Tulki.

¾ Lekin yig'layman, deyapsan-ku!

¾ Albatta yig'laymanda!

¾ Demak, seni qo'lga o'rgatib noto'g'ri qilibmanda" [11; B 23]

Ushbu parchada ham bir necha bor “yig’i” fe’llarini uchratishimiz mumkin. Matndagi *I shall cry* gapini tarjimon *Seni eslab yig’lab yuraman* tarzida qilgan. Bunday tarjimaning asosiy sababi, ingliz tilida yig’i holatining davomiyligini ifodalovchi aynan leksema yoki birikmaning yo’qligidir. O’zbek tili esa bu jihatdan ancha boy til hisoblanadi. Fe’llar *yotmoq, yurmoq, ketmoq* so’zlari orqali birikma holida ishlatilganda, davomiylilik holatini ifodalaydi. Qolgan o’rinlarda, yig’lamoq fe’li o’zbek tiliga mavjud so’z tarjimalari orqali to’g’ridan to’g’ri tarjima qilingan.

Badiiy tarjimaning nafaqat tarjimashunoslik sohasida balki, tilshunoslikda ham ahamiyati beqiyosdir. Zero, hali boshqa tillarga tarjima qilinmagan, ona tilimizda yaratilgan durdona, badiiy asarlar soni shu qadar ko’pki, ularni tarjima qilish, o’zga millat vakillarini, kitobxonlarini bundan bahramand qilish orqali mamlakatimiz, ijodkor ajdodlarimiz shuningdek, mohir tarjimonlarimiz dovrug’ini butun dunyoga tanitishimiz mumkin. Zamonlar osha tarjimaga bo’lgan talablar yangilana boradi. Ammo uning ijodiy xarakteri, qayta yaratish san’ati ekanligi o’zgarmaydi. Tarjimaning ko’lami va taraqqiyoti har bir xalqning ma’rifiy darajasiga bog’liq va o’z navbatida, u millatning ijtimoiy tafakkuriga samarali ta’sir etadi. Bu esa tarjimonlik sohasida yetuk ijodkor tarjimonlar yetkazib berish zaruriyatini oshiradi.

Adabiyotlar/Литература/ References:

1. Виноградов В. С. Перевод: Введение в переводоведение (Общие и лексические вопросы.) М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001, — 224 с., стр. 4.
2. Федоров А В. Основы общей теории перевода. М., 1983. С. 10
3. Федоров А В. Основы общей теории перевода. М., 1983. С. 10
4. Черняховская Л А. Перевод и смысловая структура. М., 1976, С. 3
5. Бархударов Л.С., Рецкер Я.И. Курс лекций по теории перевода. - М.: 2004.-263 с., стр. 121
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. - М.: Высшая школа, 2006. - 253 с., стр. 112
7. Sirojiddinov Sh, Odilova G Badiiy tarjima asoslari, monografiya. “Mumtoz so’z” 2011 16-b
8. Q.Musayev Tarjima nazariyasi asoslari-“Fan”, 2005. 3-bet
9. Саломов Ғ., Комилов Н. Дўстлик кўприклари. – Тошкент, 1979. 113-бет
10. Antoine De Saint-Exupery THE LITTLE PRINCE 1943. P 13, 29
11. Hayriddin Sultonov. Kichkina shaxzoda. Tarjima asar. “G’afur G’ulom” 1988, 12, 23 b

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 3 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).